

ФАКТОРИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ВИНИКНЕННЯ БУДІВЕЛЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Попова О. А., докторант, к. арх., доц. ННІ Архітектури, дизайну та образотворчого мистецтва

Осиченко Г. О., керівник, д. арх., професор кафедри Архітектури будівель і споруд та дизайну архітектурного середовища

Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

Архітектурні особливості громадських центрів міст і адміністративних будівель, є матеріалізованим виразом тривалого історичного розвитку країн і відображають зміни політичних, соціальних та економічних умов і чинників. Історія свідчить, що тривалий процес формування міських громадських центрів тісно пов'язаний з ідейно-політичними перетвореннями у суспільстві. Отже, є нагальна потреба у розвитку та удосконаленні теорії архітектури з врахуванням нових знань щодо закономірностей розвитку міст та їхніх структурних складових, зокрема будівель органів місцевого самоврядування. В залежності від того, в яку політичну епоху формувались адміністративні будівлі, залежав їх характер, відкритість, доступність для місцевого населення. Життя міста та обговорення проводились на головній площі, яка то з'являлась, то зникала в залежності від політичного настрою у державі.

Для того, щоб прослідкувати зміни у формуванні адміністративних комплексів, а саме будівель органів місцевого самоврядування, необхідно виділити основні види політичних режимів: демократія, авторитарний режим, корпоративний авторитаризм, анархія, тоталітаризм, лібералізм.

Агора, як площа, зазвичай розташовувалася в центрі міста на якій перебував головний міський ринок (ділився на «круги» з різних видів товарів) і нерідко урядові установи. Також, агору, оточували галереї з ремісничими майстернями, храми. Іноді по периметру агори зводилися статуї. Дуже часто агора була адміністративним і економічним центром міста. На агорі публічно виставлялося чинне законодавство поліса, висічені в камені найважливіші декрети та інші офіційні постанови для обговорення та місця зборів, в часи панування Спільною рисою полісного життя VII-V ст. до н.е. була боротьба між родовою аристократією, що переростала в рабовласницьку спадкову знати, і торгово-ремісничими колами, утворювали разом з окремими шарами селянства табір демократії. Залежно від переваги тієї чи іншої сторони державна влада в полісах приймала форму або аристократичного правління (наприклад, в Спарті), або демократії (Афіни), або перехідного правління тиранів (тиранія - влада одного або декількох осіб, узурпували її силою). Тож, належність міста до демократичного

режиму, сформував головну площу, та комплекс із адміністративних будівель, храмів та торгових рядів.

Демократія (грец. *demos* – народ і *cratos* – влада) – форма політичної організації суспільства, що характеризується участю народу в управлінні державою.

Основними ознаками демократії є:

1) визнання *народу* джерелом влади, сувереном у *державі*. Саме народові належить установча, конституційна влада, він обирає своїх представників і може періодично змінювати їх, має право безпосередньо брати участь у розробці та прийнятті законів шляхом референдуму тощо;

2) рівноправність громадян;

3) підпорядкування меншості більшості у прийнятті рішень та їх виконанні;

4) виборність основних органів держави.

Будь-які демократичні держави будуються на таких засадах. Саме тоді вперше з'являються ратуші. Вони були місцем зібрання та міських засідань, вже без участі місцевих жителів. Як видно, монархічний режим, закрив адміністративні рішення і доручив їх вирішення до представників влади. Особливість ратуші полягає в тому, що її розмістили на штучному острові на річці Регніц. У середньовіччі ріка ділила територію на міські і єпископські землі; суперечка навколо яких тривала довгі роки. Тож, створення штучного острову стало компромісним рішенням.

У кінці 17 ст. ратуші прикрашали європейські міста і були місцем збору сильних світу цього, чиновників, що відають долями міста. Ратуша в Цюріху була побудована в кінці 17 століття, і, незважаючи на свою тривалу історію, зберегла первозданий вигляд. Дивно, що зберігся не тільки зовнішній вигляд будівлі, але і його внутрішнє оздоблення. Вона розташована в самому центрі Старого міста в Цюріху. Її розкішний і величний вигляд виконаний у стилі бароко.

Тому не дивно, що при такій формі правління площі біля ратуш набували центру концентрації міського населення, а також грали важливу роль у вирішенні питань міста.

В 20-30 роках на території Росії панував тоталітарний режим керування державою. Наявність тоталітарного режиму стало запорукою формування культу особи Сталіна, причинами якого стали однопартійність, відсутність опозиції, низький рівень партійної культури (неосвіченість, політична недосвідченість), насадження зрівняльних комуністичних традицій, збереження і культивування класової протиставленості і схиляння перед сильною владою.

Незворотні процеси утворення та розвитку незалежних держав після розвалу радянського блоку стали причиною створення нових або відродження на новому рівні колишніх парадигм національної ідентичності. Ці процеси впливають на формування сучасної архітектури незалежних держав, що віддзеркалює нові національні цінності та пріоритети. Вони проходять по-різному, що зумовлено різним попереднім історичним досвідом.

Будівлі органів місцевого самоврядування окрім своєї основної функції, ще й змінюють зовнішній вигляд. Вертикаль влади стає головною домінантою у місті, а її велич демонструє непохитність і тотальний контроль над людьми. Саме тому, підвищився попит на проектування ансамблевої забудови вулиць і площ, що раніше слугували для зібрань та обговорень, тепер є місцем для проведення урочистих заходів, та нав'язування культу особистості. (Рис 1.1.)

Рисунок 1.1 Приклади Українських адміністрацій. 20 ст.

Демократія в Америці призвела до того, що наприкінці 80-х років адміністративні будівлі були включені до комплексної забудови району. А саме, проектування декількох будівель з різним призначенням на одній головній площі. Таке планування формувало великий міський простір для спілкування та проведення дозвілля, а також близьке розташування до найнеобхідніших і популярніших місць у користуванні у місцевих жителів. Саме поліфункціональність у будівлях відображає демократичність, рівність та єдність народу з її ешелонами влади

Найважливішим фактором, що підштовхнув розвиток і удосконалення системи суспільного обслуговування в адміністративних будівлях і комплексах являється потреба створення загально конторського середовища якісно-нового рівня. Цей перехід на новий рівень включає в загальну гуманізацію конторські простори, орієнтацію на людину з його виробничими і соціальними установками. Виникає потреба у розширенні складу елементів, їх технічного переоснащення і технологічного переобладнання, а також нових об'ємно-планувальних рішень, об'єднуючі виробничі і соціальні функції шляхом використання

багатофункціональних універсальних трансформуючи просторі в структурі будівель органів місцевого самоврядування.

Найновіший етап розвитку адміністративних будівель характеризується пошуком направлення об'єднання громадських функцій – створення поліфункціональних універсальних просторів з нечітко вираженою складною функцією (розповсюджено закордоном). Організація просторів для неспецифічних видів діяльності – що несе необхідність сьогодишнього дня. Вона з'являється із сучасних умов проектної і управлінської праці, її інтелектуалізації і збільшенню психічних і емоційних навантажень в робочий час, що потребує, з однієї сторони, розширення кругозору людини, покращення його професійних знань, а з іншої – швидшого відновлення рівноваги, порушеного в процесі праці.

Тенденція, що склалася на початку 50-х років демократизму і гуманності адміністративних будівель в останні роки виражаються у стремлінні забезпечити співробітникам максимум зручності для відпочинку, психологічного розвантаження, вільного спілкування і т.п. На думку японських спеціалістів, які спиралися на дані дослідження 170 адміністративних будівель в 30 містах світу, вільні простори неявно використовувались, як функціональні простори, громадські зони відпочинку, буфетні, прогулянкові площі, повинні були заповнити «психологічний вакуум» між роботою і вільним часом. Вони слугують для відновлення моральних сил людини. У якості їх просторового рішення пропонуються внутрішні двори-атріуми або вулиці-пасажі.

На сьогодні таке тенденція продовжує набирати обертів та вдосконалюватись. Демократичність суспільства можна спостерігати у сучасному проектуванні будівель органів місцевого самоврядування, що нині носить статус багатофункціональної адміністративної установи. Велику ознаку відіграє те що, всі функції знаходяться в одній будівлі, а міський зовнішній простір перетікає всередину будівлі. Зовнішні якості будівлі суттєво покращились. Фасади набувають сміливих форм: криволінійних, біонічних. Стає поширеним велика кількість застосування та за діяння навколишнього середовища в архітектурній виразності сіті-холів.

В книзі під загальною редакцією професора В. Єжова «Архітектура громадських будинків і комплексів» проведено аналіз загальних напрямів і тенденцій розвитку нових типів будинків. Що дозволяє констатувати, що громадські будинки у найближчий період будуть розвиватися у напрямі укрупнення, кооперування і концентрації підприємств у єдиних комплексах, будуть створюватися багатофункціональні споруди із уніфікованим розплануванням, рішення будинків з універсальним використанням внутрішнього простору.

Література:

1. Кучанова Е.С. Объемно-планировочная организация системы общественного обслуживания в административных зданиях и комплексах// Исследования архитектурных

проблем формирования сферы досуга: Сб.науч.тр./ ЦНИИЭП им.Б.С.Мезенцева. – М.: ЦНИИЭП учебных зданий.1987. – с.96-100.

2. Murphy, Jhan.2000 and Beyond // Progressive Architecture. – 1985.- Vol.66? N 12.- P. 72-79.

3. Теория политических режимов [Электронный ресурс]. – Режим доступа <http://experttalks.ru/publ/publikatsii-uchastnikov/teoriya-politicheskikh-rezhimov-esse-valikova-evgeniya-leonidovicha>

4. Сучасне архітектурне середовище - як складна система зовнішніх і внутрішніх просторів. Суспільні центри "Бергішер-Левер", Бергіш Гладбах, ФРГ, 1975. Архіт. Г.Бем, Г.Ліндер, й Амалієн-пасаж, Мюнхен, ФРГ, 1968 - 1980.

ПЕРЕДУМОВИ ТА СПОСОБИ РОЗМІЩЕННЯ БУДІВЕЛЬ В ЕНЕРГОЕФЕКТИВНИХ ЕКОЛОГІЧНИХ ПОСЕЛЕННЯХ

Селіхова Я. В., аспірантка 2 курсу спеціальності Будівництво та цивільна інженерія

Жидкова Т. В., к. т. н., доцент кафедри Міського будівництва та господарства

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

При проектуванні будівель в енергоефективних екологічних поселеннях, в першу чергу, необхідно зосереджувати увагу на природних ресурсах, таких як – рельєф, інженерно-геологічні умови, ґрунти, рослинність, підземні та поверхневі води, клімат, вітровий режим, інсоляцію, температурний режим та ін. Характеристики цих компонентів впливають на містобудівні процеси, створюючи передумови для розміщення на таких територіях різних видів діяльності, що визначають умови будівництва та впливають на планувальну структуру систем розселення.

В залежності від рельєфу та інженерно-геологічних умов можливі різні варіанти конструктивних рішень:

- звичайні індивідуальні одиночні будівлі, розміщуються на рівних ділянках (при невеликих ухилах – до 10 ‰);
- підняті над поверхнею землі будинки (збереження цінного ґрунтово-рослинного покриву), зазвичай індивідуальні будинки, підняті на висоту більше 3 метрів, або на висоту достатню для росту дерев та кущів;
- терасовані будівлі різних типів (при ухилах від 20 – 50 ‰), частково заглиблені в ґрунт, мають одну відкриту сторону для інсоляції та вентиляції;
- терасовані будинки без занурення в ґрунт, кріпляться на стовпових опорах, та будинки прикріплені до крутих схилів, напружені анкерами розміщуються без зрізання схилів (при великих ухилах - більше 50 ‰);